

Confluència històrica: Fabra i Folch

per Martí Olaya

Josep M. Folch i Torres
(Barcelona, 1880-1950)
Novel·lista, narrador i autor teatral.
Començà a escriure a la "Renaixença",
"La Veu de Catalunya", "El Poble
Català" i "Joventut", i dirigí el setmanari
"La Tralla". L'escriptor per a infants i
joves més popular de Catalunya, dirigí
"En Patufet", fundà els "Pomells de
Joventut de Catalunya" i fou el creador
de teatre català per a infants.

Bon dia, pare, deu haver pensat el meu amic Ramon Folch; i m'ha portat de la mà fins a l'entrada d'aquest article. Jo sol no me'n sortia, ho he de confessar. Em feia –i em fa– molt de respecte parlar, des de les pròpies limitacions, de dos homes que sempre han estat centre de la meua admiració: Josep M. Folch i Torres i Pompeu Fabra. I fer-ho, de més a més, en aquella confluència històrica en què un normalitzava, polia i endreçava una llengua força embrutida per agressions externes i desidies pròpies, i l'altre la divulgava a nivells populars amb una prosa clara i entenedora.

No me'n sortia perquè, a part el respecte esmentat, però amb la voluntat d'intentar reeixir-hi, estava atrapat en les discussions de "l'exam ortogràfic" i l'estira i arronsa dels erudits de les darreres dècades del segle XIX i bocabadat de com les gastaven a l'hora de les desqualificacions. Llegeixo que Pere Aldavert, entrançable amic de Guimerà, va encarregar a Pin i Soler, no menys amic, un article per a *La Renaixença* i com que l'article versava sobre ortografia no el va acceptar i, entre altres penjaments, deia a Pin i Soler, per carta: «... m'estranya que s'encaparrí en una feina que sempre m'ha semblat destinada a gent de curts gambals...» I l'actitud, aparentment inhihida, de tot un Milà i Fontanals i el dogmatisme de Bofarull, i els plurals en "as" i els plurals en "es", i Francesc Matheu, i Apel·les Mestres... Diu Josep Miracle en la seva biografia de Pompeu Fabra que «és fama que més de quatre persones estretament lligades per vincles d'amistat havien acabat no saludant-se quan es topaven pel carrer». (Ai las!, si jo només em volia documentar! No me'n sortia, no).

Ara, acompanyat pels Folch –el pare invocat i el fill que m'hi encomana–, surto de l'atzucac i veig de quina manera tan planera, i utilitzant només paraules seves, puc parlar d'aquells moments de transició en què, realitzada a Catalunya per part de Pompeu Fabra la magna obra de la unitat de l'idioma, escriptors i entitats s'hi anaven adherint. Alguns, amb entusiasme i prestesa, d'altres, més desmenjats que convençuts.

En parlar d'aquests altres, no em sé estar de transcriure, una mica per salvar de l'oblit alguna cosa del que havia recopilat en la recerca i, sobretot, pel que té d'alliçonament i prova de modèstia, allò que escrivia mossèn Alcover després d'haver signat, el 24 de gener

Josep M. Folch i Torres dibuixat per Isaac D'Aiguaviva. Al costat del dibuix, Ramon Folch i Camarasa, fill seu.

FOTO: DAVID PAGÈS

de l'any 1913, la publicació de les Normes ortogràfiques de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans que ell presidia:

Per patriotisme i per amor a la llengua catalana feim el sacrifici d'una bona part de les nostres conviccions ortogràfiques, i aconsellam i pregam a tots els nostres amics que facen lo mateix que nosaltres, que sacrificuin les seves amors, aficions i conviccions ortogràfiques pel bé major de la concòrdia i de la uniformitat i de la dignificació de la nostra estimadíssima llengua catalana, que no és dubtós que farà més bon paper davant propis i molt més encara davant estranys, si tots escrivim d'una mateixa manera i no siga la seua ortografia tants de caps tants de barrets.

L'any 1928, quan s'esqueïa que el Mestre Pompeu Fabra en complia seixanta, la revista *En Patufet* va retre-li un homenatge.

Una nota signada per Josep M. Folch i Torres deia, entre altres coses: «Pompeu Fabra ha realitzat a Catalunya la magna obra de la unitat de l'idioma... Cal que els nostres lectors, que els infants i els adolescents de Catalunya, coneguin i venerin aquest home al mestratge del qual deu la llengua catalana el gran servei de la seva normal estructuració, el seu renaixement sintàctic, la seva correcció ortogràfica... No és pas des d'avui que el docte filòleg té la nostra humil adhesió, i el patrici eminent la nostra simpatia... L'any 1913, fa més de quinze anys, en promulgar-se les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans, no vacil·làrem gens ni mica a adoptar-les en el nostre setmanari. Particularment, ens fem un honor d'haver sacrificat la unitat ortogràfica d'un llibre nostre que s'estava publicant en el fulletó de *En Patufet* en promulgar-se les Normes...»

Era així mateix. La nota, l'«avis important», deia:

Trobat-se en curs de publicació la primera part d'aquesta obreta, el benemèrit INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS publicà les Normes ortogràfiques que han vingut a donar unitat al nostre idioma escrit.

Per esperit de disciplina i per amor a la nostra gloriosa llengua catalana, l'autor, com tots els bons catalans, acceptà tot seguit les normes ortogràfiques de l'Institut i, desitjós de fer patentia la seva adhesió, hauria volgut, ja desde aleshores adoptar-les en el llibre Vida i aventures d'en Jordi Bel, que estava a mig publicar; però el mal efecte que hauria causat veure estampades en un mateix volum dues maneres ortogràfiques, li'n feu desistir, decidint adoptar-les en el present, malgrat ésser part del mateix llibre, per tractar-se ja d'un volum separat.

Tot seguit hi anirà en Prat a ensenyar-los la gramàtica i la mancomunitat.

Prat de la Riba, segons "L'Esquella de la Torratxa" del 14 de març de 1913

Ademés, la present nota explicarà al qui pugui extranyar-se de veure escrites les dues parts d'un mateix llibre amb diferents regles ortogràfiques, el gloriós motiu d'aquesta que podria semblar anomalia. J.M.F.

Ara, en acabar, en sortir de l'article, no tinc consciència que ningú em doni la mà. Potser ja no cal. Fabra va morir a Prada de Conflent el dia de Nadal de l'any 1948. Folch, el 15 de desembre de l'any 1950, a Barcelona; enguany commemorem, doncs, el cinquantesari de la seva mort.

Folch i Fabra caminen junts vers l'horitzó del país que somiaven, pels prats immensos de les paraules. Acompanyem-los i tant de bo no perdem el camí. Sempre hi ha qui intenta esborrar-lo.♦

Bibliografia

- FÀBREGAS, Xavier, *Josep M. Folch i Torres i el teatre fantàstic*, ed. Millà, 1980.
- FOLCH CAMARASA, Ramon, *Bon dia, pare*, ed. Rosa Vera, 1969.
- JANER MANILA, Gabriel, *Com una rondalla, els treballs i la vida de Mossèn Alcover*, Universitat Illes Balears, 1996.
- MIRACLE, Josep, *Pompeu Fabra*, Aymà, 1968.
- MIRACLE, Josep, *Josep M. Folch i Torres*, F. Camps Calmet, ed.